

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše gospodarje, gospodinje in dekleta.

„Naš kmečki dom“.

Ta hiša nam je mati krušna,
Domovju steber je častit.
Iz kmetških hiš nam hrana dušna,
Iz kmetških hiš omike svit!

S. Gregorčič.

Kdo ga ne pozna, kdo ga ne ceni, kdo ga ne ljubi? Pod kmečkega doma streho so se rodili naši največji, najboljši možje. V njem so se ohranile naše stare tradicije, v njem je našel naš jezik najkrepkejšo podporambo. Po kmečkih domovih prebiva zdravo jedro našega naroda, po tem zdravem svežem soku se vedno iznova in iznova pomlaja drevo slovenskega ljudstva. Iz kmečkih domov je izšlo vse naše izobraženstvo, svetno in duhovsko. Po naših kmečkih domovih je sveta vera našla najbolj gorko zatočišče, krščansko življenje je tukaj pognalo najkrepkejše korenine, čednost našla najbolj rahlih gredic . . . skratka: naš kmečki dom je tisti steber, na katerem sloni sedanost in bo slonela prihodnost slovenskega ljudstva!

Zato pa vsa naša ljubezen, ves naš trud, vsa naša skrb, ves naš napor ohranitvi naših kmečkih domov! Pa ne samo ohranitvi, temveč tudi vsestranski povzdigi, duševni in gospodarski!

To nalogo si je »Domoljub« postavljal že takrat, ko je začel izhajati in jo je izvrševal vseh 21 let svojega obstoja. Tej nalogi hoče tudi v prihodnje zvest ostati in sicer s podvojeno skrbjo in ljubeznijo. Naši mladenci so dobili svoje izvrstno glasilo v »Mladosti«, ki je zanj res izborna šola prave izobrazbe. Gospodarjem, gospodinjam in dekletom pa bodi posvečena ta-le priloga, ki bo prinašala poučnih člankov take vsebine, da bodo zanimali ne le naše resne gospodarje, temveč tudi naše vrle gospodinje in živahna dekleta. Ne vemo, če bomo takoj izpočetka ubrali pravo struno; zato bomo pa iz srca hvaležni za vsak migljaj, za vsak dober svet, za vsako izraženo željo, ker bi v »Našem kmečkem domu« res radi našemu kmetu podali to, kar je najboljše in zanj najprimernejše.

Oj draga zemlja domača!

Kdor je hodil po Švici in Nemčiji, je videl skoro povsod lepe, obokane hleve, krasno živino, pri vsakem hlevu gnojno jamo, kamor se steka vsa gnojnica iz hlevov in jo gospodar imenuje svojo zlato jamo, ker mu gnojnica pri gospodarstvu za gnojenje veliko zaleže. Videl je v onih gospodarsko naprednih deželah krasno polje, ki prinaša gospodarjem prav veliko pridelka. Kmetom se godi dobro. Vlada jih varuje. Zavarovala je kmete z visokimi carinami, katere morajo plačevati pridelki drugih dežel, če hočejo v Nemčijo. Naša živina se zadnja leta prav slabo prodaja, ker ji je v Nemčiji, kamor jo je šlo popred največ, pot zelo otežena. Kmetje so veseli in zadovoljni. Delavcev jim ne manjka. Plača poslom ni boljša kakor pri nas, le življenje imajo gospodarji veliko boljše, ker Nemci si radi privoščijo. Iz cele Nemčije se komaj toliko ljudi na leto izseli, kakor iz slovenskih dežel. Tako v Nemčiji.

In pri nas? »Bridka žalost me prešine, ko se spomnim domovine . . .« Najboljše delavne moči gredo na tuje, kjer večinoma njih otroci pozabijo materin jezik in vero Križanega. Prašal sem pred kratkim izseljenca, ki se je vrnil iz Amerike, če tamošnji Slovenci še po domače govorijo. »Da,« pravi, »oni, ki so šli od tod. Tisti pa, ki so bili rojeni v Ameriki od slovenskih starišev, pa ne več. Sram jih je; govorijo rajše angleški.« — »Ali hodijo še v cerkev?« — »Kar jih je od doma prišlo, večinoma hodijo, oni, ki so v Ameriki rojeni, pa splošno ne.« — Torej naši bratje hodijo tje pomnoževati tuje bogastvo, zgubijo vero in narodnost ter dosežejo le nekaj boljše plače, ki jim pa zaradi dražjega življenja in raznih razvad večkrat prav nič ne zaleže. V tuji zemlji bodo počivali, ki jim bo težka, težka; svojih domačih ne bodo več videli . . . vse za prazno srečo. Naši očetje so umirali nek-

daj za to sveto domačo zemljo, otroci jo zapuščajo brezmiselno, kakor staro obleko.

In ti ki so doma, zdihujejo nad slabimi časi, velikimi davki in raznimi nesrečami. »Kmet je revež, si ne more pomagati.« Pri vseh teh resničnih težavah pa ne storijo ničesar, da bi si zboljšali svoje žalostno stanje. V tujih krajih morajo pošteno delati, marsikdo zgubi zdravje od prevelikega napora, doma pa lenobo pasejo in se v gostilnah, ko gre liter za litrom, pritožujejo čez slabe čase. Če pride kak tujec, ki si je med nami ustanovil dobro kupčijo ali kupil lepo posestvo, pravimo: »Srečo ima.« Gotovo, srečo ima, ker dela, ima pamet ter trezno živi. — Ne hodi na tuje tujcem množiti bogastvo in moč. Domača zemlja te je rodila, domača zemlja te živila; naj tudi ona sprejme enkrat tvoje telesne ostanke v svoje naročje. — Ni revna in zapuščena ta domača gruda. Ima še brezštevilno zakladov skritih v svoji ruši. — Slovenec, tvoja zemlja je zdrava! . . . Vzdigniti moramo te zaklade s pametnim in napornim delom. Samo zdihovanje ne pomaga nič, pijančevanje izpodjeda zadnje zdrave korenine in medsebojni prepiri in znana domača neednost podira stebre dobrega narodnega razvoja.

Nova pomlad se nam obeta, lepo solnce že ogreva slovensko zemljo. Mogočna zadružna misel je že prišla do zadnje gorske vasice. En sam ne more nič. Če pa sto, tisoč, stotisoč revežev kmetov združi svoje moči v skupno delo in skupni blagor, je pa to nepremagljiva sila, ki more vzdigniti vse, kar ima naša zemlja za svoje otroke. Lepa je ta naša domača zemlja, ima planine in ravnine, polje in gozd. Njeni otroci niso slabši, kakor so drugi narodi. Glede splošne dušne nadarjenosti se moremo kosati z vsakim narodom. Zakaj smo potem taki reveži? Ker se ni nihče za nas brigal, ker smo ostali sami sebi prepuščeni. Vzbudili smo se, vstali in začeli delati. Novo moč čutimo v svojih žilah in zdaj tudi vidimo, koliko nam še manjka. Marsikatera rana je še na našem gospodarstvu. Te moramo zdraviti in odpraviti s skupnimi močmi po pametnem delu. Te rane bo »Domoljub« zanaprej naravnost odkrival in kazal pot, po kateri pridemo do boljših razmer.

Vodnik je pel ravno pred sto leti: »Napoleon reče: Ilirija vstan! Vstaja in kliče: Kdo vabi na dan?« Toda Slovenija takrat ni vstala. Zdaj se je izpolnilo: Sam Bog nam reče: Slovence vstan! Dal sem ti bistro glavo, močne roke in veselo srce. Postavil sem te v deželo, kjer teče med in mleko, ki ima rodovitno polje in zato vsega zadosti. Obdeluj jo in bodi srečen. Dan žesveti, mi gremo na delo.

(A. Oblak.)

Napredno gospodarstvo.

Liberalna stranka si je po krivici nadela ime: napredna stranka. Napredna je ona pravzaprav le v sovraštvu do cerkve in v gonji zoper krščansko misleče pristaše S. L. S. Prava naprednost je doma le v vrstah krščanskih strank. To je sijajno pokazala n. pr. krščansko-socialna stranka na Dunaju; odkar ima ona vajeti v rokah, se je Dunaj v vsakem oziru velikansko povzdignil. Pa tudi naša slovenska ljudska stranka povsod deluje za splošno izobrazbo, za strokovno povzdigo in zlasti za gospodarski napredek vseh stanov. Res, v gospodarstvu moramo leto za letom napredovati in posnemati tiste dežele, ki so v gospodarstvu na višji stopinji od nas. Tudi naš kmet v tem oziru ne sme zaostati; ozreti se mora po tistih deželah, kjer so njegovi sobratje v vseh panogah kmečkega gospodarstva dosegli lepe vspehe.

Naš kmet sedaj velikrat toži, da mu pri obdelovanju polja itd. manjka delavcev, hlapcev, dekel. Ljudje tišče v Ameriko in doma primanjkuje ljudi. Kakor tudi želimo, da bi naši ljudje ostajali raiše v domovini in tukaj pridno delali, je vendar nemogoče, ta tok v Ameriko popolnoma ustaviti. Zato mora naš kmet računati s tem pomanjkanjem delavnih moči in premišljevati, s čim bi jih nadomestil.

Naše dežele imajo veliko vodnih sil, ki še neporabljene gredo v izgubo. Kaj ko bi se naši kmetje bolj začeli zanimati za to, kako vpreči te vodne sile namesto človeških? Drugod, n. pr. v Švici, Furlaniji itd. se to godi že v obilni meri. Seveda bo treba vso stvar temeljito proučiti, kako bi se naša primerna in ne predraga oblika za upeljavo takih vodnih naprav. Semintja bi se lahko lotili te stvari kar posamezni posestniki, drugod pa skupno v zadrugah.

Poskusiti hočemo, dati nekaj navodil, kako izvršiti predpriprave in proračune za take vodne naprave. Za danes sestavek o tem, **kako se meri vodna sila.**

Kadar govorimo o merjenju vodne sile pri slapu, tedaj se izražamo ravno tako, kakor takrat, ko govorimo o sili stroja. Pravzaprav ne merimo pri stroju sile same, ampak le delo, katero vrši ta sila. Število konjskih sil stroja nam pove množino dela, izvršenega v vsaki sekundi.

Ravno tako merimo pri slapu količino dela, ki ga more izvršiti sila teže vode, padajoče po slapu v vsaki sekundi, če ji damo gnati n. pr. vodno kolo. Tudi silo vodopadov izražamo v konjskih silah, ali če množimo te s številom 75 — v kilogrammetrih dela, izvršenega v sekundi.

Če odštejemo od te izmerjene in izračunane sile vodopada 20 do 30%, ki se vedno

izgubijo, tedaj nam ostalih 70 do 80% prvotne sile približno označi silo, ki nam jo bo dajalo kolo, seveda le takrat, ako je isto prav točno izvedeno.

Merjenje vodne sile je prvo delo, predno se začne graditi kakšna vodna naprava, katere velikost je odvisna od sile slapu. To velja splošno za naprave z vodnimi kolesi, posebno pa za turbinske naprave. Turbine morajo biti namreč zelo točno izvršene po veličini posameznega slapu, to je po višini padca in množini vode, kot tudi po množini dela, ki ga želimo imeti.

Kakor razvidno iz prejšnjega, nam je torej meriti pri vsakem vodopadu dvojce: prvič množino vode, ki se pretaka po slapu v sekundi, in drugič višino padca.

Predstavljajmo si naravni vodopad ali pa umetnega, ki smo ga zgradili z zaježitvijo vode. Zmeriti moramo najprvo t. zv. padec vode ali višino slapu v obče. Z drugimi besedami, meriti nam je navpično višino gornje gladine vode nad spodnjo. Gladina gornje vode je gladina nad slapom, recimo en meter proč od mesta, kjer začne voda padati po slapu. Gladina dolnje vode je gladina vode pod kolesi, kjer si je padajoča voda izkopala širjo in globokejšo jamo, kakor je sicer struga reke, tako da se tu ma'lo ustavlja, predno odteka. Ako zmerimo razliko višin teh dveh gladin, potem dobimo padec vode v metrih. To torej ni tako težka naloga, ali mnogo težja je druga, namreč zmeriti koliko litrov — ali kar je isto, kilogramov — vode steče v sekundi čez slap. V to svrhu moramo večkrat preurediti cel slap. Najnatančnejši in v mnogih slučajih najugodnejši način — posebno za male množine vode — je ta, da vlovimo padajočo vodo v veliko posodo in pri tem štejejo čas, ki preteče da je posoda polna do vrha. Ako delimo potem število litrov, ki jih drži ta posoda, s časom v sekundah, dobimo število litrov vode, ki preteče v sekundi po slapu. Če drži na pr. posoda 8 hl ali 800 litrov in jo napolni slap z vodo v 6 sekundah, tedaj steče po slapu v sekundi (skozi vsak prerez) $800:6=133\frac{1}{3}$ litrov vode. Ako meri padec slapu 5.5 m, tedaj dobimo silo slapu v konjskih silah, če množimo

$133\frac{1}{3} \times 5.5 = 733\frac{15}{11}$ kgm
v sekundi in te delimo s številom 75, tedaj $733\frac{15}{11}:75=9\frac{7}{11}$
ali približno 9.8 PH. Ta slap nam torej predstavlja 9.8 konjskih sil.

S pomočjo dobrega vodnega kolesa bi dobili od tega slapu 7.4 PH, t. j. 75% od onih prvotnih 9.8 PH, ker se, kakor rečeno, izgubi vedno približno 25% celokupne sile slapu.

Zelo olajšan je ta način merjenja, ako je vsa voda napeljana v leseno strugo in se iz te izliva, mesto na kolesa, v merilno posodo.

Da določimo čim natančneje množino vode, imamo vzeti tem večjo posodo in moramo to merjenje večkrat ponoviti.

Drugi način merjenja, ki je za velike množine vode bolj primeren, je sledeči: Voda mora teči v strugi, ki je, bodisi lesena ali zidana, nekoliko metrov dolga, malo in enakomerno nagnjena ter popolnoma enakega prereza. V tekočo vodo vrzemo košček lesa, ki plava potem na površju v sredini

te struge in nam pokaže hitrost vode. Zmerili smo na pr., da je preplaval ta košček lesa v 4 sekundah 5 metrov dolgo strugo. Tedaj je bila njegova hitrost, oziroma hitrost vode na površju $5:4=1\frac{1}{4}$ metrov v sekundi. Toda hitrost vode ni povsod enaka. Na površju, kjer smo jo merili, je bila največja, na drugih krajih prereza je manjša in zato tudi vzamemo hitrost za 10% manjšo kakor ono, ki smo jo prej izračunali, in dobimo torej $1\frac{1}{4} \times 0.9 = 1.35$ m v sekundi. To hitrost imamo množiti s prerezom vode v oni strugi in tako dobimo zopet ono množino vode, ki preteče v 1 sek. po slapu. Ako teče voda v 50 cm široki in 40 cm visoki strugi in zmerimo z merilom, postavljenim približno v sredi merjenega dela struge, da je voda 30 cm visoka, tedaj je njen prerez $50 \times 30 = 1500$ kvadratnih cm ali 0.15 m². Če množimo torej, kot prej rečeno, teh 0.15 m² s prej dobljeno hitrostjo 1.35 m, tedaj 0.15×1.35 , dobimo množino 0.2025 kub. m ali 160 l vode, ki steče v eni sekundi čez slap. Ta množina teče v vsaki sek. skozi vsak prerez struge oziroma čez slap. Vzemimo, da meri padec v tem slučaju 10.5 m. S podobnim računom kakor prej dobimo silo slapu in sicer v tem slučaju 22.4 PH.

V mnogih slučajih, posebno pri večjih rekah, se struga pregradi, in se tako zajeta voda spušča skozi odprtino, ktere natančna velikost nam je znana, zmeri se potem še višina vodne gladine pri tej odprtini in po teh podatkih se lahko sklepa na množino pretekajoče se vode. Tak prepadni jez služi posebno za merjenje, ki ima trajati več časa, da se namreč določi povprečno množino vode, ker ta se pač menja v reki od dne do dne.

Dodati bi bilo še nekaj, ki prihaja v poštev pri večjih vodnih napravah, posebno še pri turbinovih. Za te naprave je treba imeti povprečno množino vode v celem letu. Raditega je treba meriti dotično vodno silo pogostokrat tekom celega leta. Poslušujemo se za to omenjenega prepadnega jeza, postavijo se tudi aparati, ki sami beležijo iz višine gladine pri jezu množino vode. Tako se določi povprečna množina vode in to se jemlje v poštev, kedar se prične graditi cela vodna naprava in se postavi turbine, ki morajo odgovarjati povprečni množini vode. Drugo, ki imamo meriti, je padec vode, ta je malone stalen in se izpreminja le za malenkost, ki jo povzroča višja ali nižja gladina reke.

Naše mlekarstvo leta 1907.

Izmed vseh panog kmetijstva se je v zadnjem času pri nas najlepše razvilo mlekarstvo. Še sami nismo vedeli, koliko denarja in dobička nam naša živinoreja lahko donaja. Zdaj imamo uradne popolne zanesljive številke v knjigi, katero je izdalo c. kr. poljedelsko ministrstvo kakor poročilo o mlekarstvu za leto 1907. Iz teh podatkov je razvidno, kje in v koliki meri je združna misel in dobra živinoreja po naši deželi razvita. Priobčujemo za vse številke po imenovanem izkazu.

Zaporedna številka	Ime in sedež zadruga	Kako se dela	Ustanovljena leta	Število zadržnikov	Število deležev	Delež znaša v kronah	Množina l. 1907			Vrednost		Delalo se je (celo leto, ozir. nekaj mesecev)	Poročivo z omeji ali neomejeno zavezo	Vpisana v zadržni register ali ne	
							mleka v litrih	izdelanega		poslopja	orodja				
								masla	sira						
															v kilogramih
1	Postojna *)	z elektriko	1897	126	140	10	301267	420	—	obč.	5333	celo leto	omej.	vpis.	
2	Koče *)	s parno turbino	1900	179	179	10	273735	22	1000	6599	4000	"	"	"	
3	Košana *)	"	1897	173	173	1	128691	145	2114	9071	7888	"	"	"	
4	Šmihel **)	"	1902	182	182	6	150150	—	—	11680	9631	"	"	"	
5	Št. Peter **)	ročno	1904	85	—	—	180192	—	—	24000	6000	"	"	"	
6	Prestranek *)	s parno turbino	1904	123	123	10	216095	1483	—	27075	6512	"	"	"	
7	Škofja Loka **)	"	1900	75	112	—	832848	—	—	21966	4840	"	"	"	
8	Poljane **)	"	1901	169	169	1	230651	—	—	4000	8000	"	"	"	
9	Selca	ročno	1902	112	132	6	150000	4960	—	obč.	2300	"	"	"	
10	Sorica	z vodno silo	1900	33	79	6	35000	1480	—	2438	917	9 mesecev	"	"	
11	Dolsko	s parno turbino	1902	183	223	6	179809	7462	—	6616	4641	celo leto	"	"	
12	Krtina	ročno	1904	75	94	6	141520	6000	—	obč.	2900	"	"	"	
13	Moravče	s parno turbino	1901	171	223	1	818290	3270	—	"	4000	"	"	"	
14	Prevoje	ročno	1903	198	227	5	187095	8248	—	1034	—	"	"	"	
15	Rova	s parno turbino	1901	105	133	6	187798	8454	—	obč.	4297	"	"	"	
16	Dobrepolje	ročno	1896	333	333	10	62000	2830	—	3000	2000	"	"	"	
17	Ledine	"	1898	58	107	6	67023	2787	—	731	673	"	"	"	
18	Žiri	"	1898	102	132	4	70461	5516	—	8300	2000	"	neomej.	"	
19	Vrsnik **)	"	1902	37	70	6	70332	3080	—	2400	2300	"	"	"	
20	Trnovo *)	s parno turbino	1897	231	271	20	158259	47	1714	21200	8464	"	"	"	
21	Zagorje **)	"	1901	188	190	12	87543	—	—	4013	5508	"	omej.	"	
22	Naklo	ročno	1904	81	120	6	199635	8614	—	obč.	1025	"	"	"	
23	Predoslje	"	1906	72	82	6	180000	630	—	"	2500	"	"	"	
24	Trboje	"	1906	—	—	—	141525	600	—	"	—	"	"	"	
25	Cerklje I.	"	1906	53	—	—	64229	2522	—	"	1479	"	"	"	
26	Cerklje II.	"	1906	87	87	6	194053	3629	—	"	200	"	"	"	
27	Svetje-Medvode *)	s parno turbino	1906	160	160	2	535829	—	6000	24000	12000	"	"	"	
28	Stari trg **)	"	1899	240	268	20	103142	—	—	9525	—	"	"	"	
29	Brezovica *)	"	1905	207	219	6	462600	600	900	1733	18428	"	"	"	
30	Dobrova **)	"	1905	92	128	6	207414	—	—	3513	4570	"	"	"	
31	Izlake	ročno	1899	77	77	10	60289	447	5446	obč.	2000	"	"	"	
32	Sv. Gora	"	1906	62	137	6	91103	2862	3161	"	4575	"	"	"	
33	Rovte	"	1902	142	142	2	173634	—	—	3100	430	"	neomej.	"	
34	Logatec	s parno turbino	1898	412	598	10	1421317	133	186	14392	6798	"	omej.	"	
35	Planina	"	1899	45	70	10	15000	—	—	—	284	"	"	"	
36	Duplje	"	1907	106	118	10	20000	—	—	7000	400	"	"	"	
37	Borovnica	ročno	1906	45	70	10	129320	—	—	obč.	700	"	"	"	
38	Horjul	"	1903	115	203	3	177440	7960	—	"	4646	"	"	"	
39	Vrhnika	s parom	1904	401	401	10	552234	—	—	50000	30000	"	"	"	
40	Sv. Jošt	ročno	1907	45	70	10	36000	1500	—	1600	2400	"	"	"	
41	Fužine (sir)	"	1878	90	107	5	167987	13458	—	2000	500	6 mesecev	neomej.	"	
42	Nemški Rovt	"	1878	19	19	—	28339	1300	2579	600	100	5	"	"	
43	Horje	s parno turbino	1906	76	79	6	59060	1836	—	4668	1568	celo leto	neomej.	"	
44	Češnjica (sir)	ročno	1882	70	67	10	85000	6800	—	2000	800	5 mesecev	"	nevpis.	
45	Sredniasvas (sir)	"	1891	42	42	10	71000	5680	—	2800	800	5	"	"	
46	Mošnje	"	1904	79	124	10	86568	—	—	14832	661	celo leto	omej.	vpis.	
47	Nomenj	"	1878	14	14	126	84260	—	—	3000	30	3 mesece	"	"	
48	Podjele	"	1880	12	—	—	9500	—	778	obč.	—	1 1/2 mesec	"	"	
49	Ravne	"	1873	13	—	—	34561	—	2834	600	120	4 mesece	"	"	
50	Savica (sir)	"	1870	40	—	—	77000	6160	—	7000	1000	5 mesecev	"	"	
51	Selo	"	1888	20	65	10	23700	—	200	600	400	4	"	"	
52	Britof **)	"	1906	65	89	4	72276	—	—	obč.	900	celo leto	"	"	
53	Hrušovje *)	"	1899	175	175	10	223034	12305	—	3400	1800	6 mesecev	neomej.	"	
54	Landol	"	1903	58	30	10	55109	250	2050	obč.	1650	celo leto	omej.	"	
55	Senožeče **)	"	1901	120	183	4	204920	—	—	1844	2000	"	"	"	
56	Dragomelj	"	1902	166	220	6	124283	5113	—	4000	3000	"	"	"	
57	Komenda	z vodno silo	1905	222	250	5	409085	13866	—	3000	3000	"	"	"	
58	Mengeš	s parno turbino	1905	179	183	5	301745	12488	—	obč.	4419	"	"	"	
59	Tuhinj	z vodno silo	1905	67	86	6	58171	2429	—	"	2534	"	"	"	
60	Radomlje	"	1903	161	185	5	286621	12541	—	"	2584	"	"	"	
61	Skaručina	s parno turbino	1905	126	212	5	448025	17402	—	"	1293	"	"	"	
62	Šmarca	z vodno silo	1905	103	103	5	173886	7998	—	1727	2488	"	"	"	
63	Št. Lorenc *)	s parno turbino	1907	78	78	10	112131	4000	—	2860	2450	"	"	"	
64	Št. Vid *)	"	1907	69	69	10	180700	3400	5340	3600	6500	"	"	"	
							7545	8629		12670483	218128	34302	327227	217236	

*) pošilja mleko

**) deloma mleko

Skupna množina vsega mleka, ki so ga naše mlekarne leta 1907. prejele, znaša 12,670.483 litrov. Če računamo 1 liter le po 10 vin., so dobili združniki za mleko v enem letu 1,267.048 K 30 vin. Ker je skupno 7.545 združnikov, pride na enega 167 K. Boljši gospodarji so prejeli v nekaterih krajih po 500—800 K. Toda že 167 K na leto je jako veliko. Popred niso dobili tudi najboljši posestniki take svote za mleko na deželi.

Privatni imajo izkazanega 705.890 l, ki se razdeli na Mauserja v Cirknici 225.000 litrov, Košaka v Grosupljem 206.390 litrov, Rusa v Grosupljem 250.000 litrov, in Jereba v Št. Vidu 24.000 litrov, kar je primeroma zelo malo.

Če priračunimo še mleko, ki ga porabi Ljubljana, po približni cenitvi 12.000 l na dan, je to 4,380.000 litrov. Po 16 v. lit., kakor se v Ljubljani splošno prodaja, je to 700.800 K. Lahko torej rečemo, da dobe kranjski kmetje do 2 milijona kron na leto za mleko, če ne štejemo porabe v drugih mestih, trgih in obrtnih krajih. Prav zanimivi so tudi podatki glede razvoja mlekarn v posameznih sodnih okrajih. Tu se razvidi stanje in napredovanje, pa tudi zaspanost in mlačnost gospodarjev. Poglejmo torej posamezne sodne okraje, koliko imajo mleka zadruga.

Gorenjska :

Kamnik	1.801.816	litrov
Radoljica	726.975	»
Loka	1.248.499	»
Brdo	1.514.512	»
Kranj	1.315.271	»
Tržič	20.000	»

Cela Gorenjska 6,637.037 litrov mleka.

Notranjska :

Postojna	1.250.130	litrov
Idrija	207.816	»
Ilir. Bistrica	245.802	»
Lož	103.142	»
Ljubljana, ok.,	670.014	l (notr. del.)
Logatec	1.609.951	litrov
Vrhnika	894.993	»
Senožeče	555.339	»

Cela Notranjska 5,537.187 litrov mleka.

Dolenjska :

Lašče	62.000	litrov
Litija	151.392	»
Novo mesto	112.131	»
Višnja gora	180.700	»

Cela Dolenjska 506.223 litrov mleka.

Iz tega razvidimo, da ima Gorenjska sama nad polovico vsega združnega mleka, ker je svet za živinorejo najbolj pripraven. Čudno se pa zdi, da ima ravno kamniška okolica tako veliko množino.

Revni Notranjski pomaga ugodna železniška zveza in bližina Trsta. Gotovo je na Notranjskem še veliko več mleka, katero ni tukaj izkazano. Trst rabi vsaki dan do 40.000 litrov samega mleka. Od tega

pride večina iz Kranjske, posebno iz Notranjske.

Dolenjska ima veliko polja, pa tudi veliko živine, skoro polovico Kranjske, po zadnjem ljudskem štetju. Razvoj mlekarn se je tam šele začel. Veliko je še prav ugodnih krajev, kjer še nimajo ničesar. Krasna dolina v Št. Rupertu, Belokranjska, Št. Jernej in dr. bi lahko imele najlepše mlekarnstvo.

V poročilu je pa tudi več napak. Tako je povedano, da delajo bohinjske sirarne s parom, pa delajo le ročno. Ravno pri telj je povedano, da izdelujejo maslo, izdelujejo pa skoro le sir. V Horjulu tudi ne delajo s parom. V Žireh tudi niso mogli iz 70.461 litrov mleka napraviti 5.516 kg masla. Napačno je tudi, da se ne omenja delno odpošiljanje mleka. Tako ima Logatec 1.421.317 litrov mleka, pa le 133 kg masla in 186 kg sira izdelanega, brez opombe, da se je mleko odpošiljalo.

Dobro je pa, da omenja poročilo, kake težave imajo mlekarne z železniško upravo, ki jim prav nič ne postreže, kljub temu, da ji dajo stotisoč kron zaslužiti. V največji vročini pustijo mleko v vrčih na prostem po dnevu. Sodnijsko se je dokazalo, da se je na železnici mleko kvarilo. Na vrče železniški uslužbenci prav nič ne pazijo. Tudi v tem trpé mlekarn veliko škodo.

Lepe uspehe smo dosegli že dozdej. Še veliko je ledine, mnogo le še slabo obdelan svet. Cilj moderne mlekarne z vsemi potrebnimi sredstvi je še daleč. Še bo treba delati, da ga dosežemo. Na delo torej!

(A. Oblak.)

Puti ima tudi prihodnost.

Ni še dolgo, ko se je gospodar brigal samo za konje in vole. Krave so morale biti zadovoljne z najslabšo krmo. Le na skrivaj jim je gospodinja privoščila kaj boljšega, ker drugače ni bilo mleka, ni bilo masla, ni bilo groša. Odkar so pa začeli mleko v mlekarno nositi, je prišla krava k časti. Kar je najboljšega na njivi ali doma, mora ona imeti, da bo ob mesecu več. Zdaj hoče mož le prevečkrat denar mlečnega meseca zase imeti, žena je pa huda, ker ima to za svoje pravice.

Zelo koristna, pa povsod zaničevana je pa še vedno naša puta. Če prašaj gospodarja, ti bo gotovo povedal, da je ni bolj škodljive živali. Povsod gre, vse obere; pod kozovcem škodo dela, žito pobira, travo smuče in Bog vé kaj še hujšega. Če le žena ne vidi, jo včasih še s kakim krepelcem nadrvi. — Žena ima pa tudi težave z nesrečnimi putami. Poleti kločijo, pozimi pa nesti nočejo. S sosedami se ravno zaradi put največkrat skrega. K sosedi hodijo nesti in soseda jajca pobira; soseda se krega, da ji v škodo hodijo, ko vé, da ni res. Kdo bi ne bil hud. Beseda dá besedo; vsega sovraštva je vzrok nesrečna puta.

In vendar je ta puta prav koristna stvar. Vse te napake se dajo z malim trudom odpraviti.

Naši gospodarji so ponosni na svojo živino. Največ denarja pride k hiši, kadar se živina proda. Takrat se vsi obujejo in oblečejo. Toda glejte čudo!

Leta 1907. je bilo prodane vse goveje živine iz naše države za 43,754.265 K, jaje pa za 123,566.606 K. Če odštejemo uvoz živine iz tujine k nam za 2,586.485 K, nam ostane čistega izvoza pri živini 41,157.780 K. Jaje se je pripeljalo v cesarstvo za 48,189.432 K, torej se je jaje več prodalo za 75,377.234 K iz našega cesarstva. Po domače se to pravi: Naši ljudje v cesarstvu so dobili za živino, ki je šla na tuje, skoro polovico manj, kakor za jajca. Če tudi marsikdo maje z glavo, je vendar to čista in dokazana resnica.

»Pri nas pa ni tako in tudi ne bo,« poreče marsikdo. Seveda ni, bilo bi pa lahko, ko bi mi hoteli. Seveda se z malomarnostjo in krepelenjem, še manj pa z onim pomilovalnim posmehom: »To ni za nas možake; to je ženska reč« — malo opravi. Krmili bi jih lahko prav dobro, toda za polovico ceneje, kakor se zdaj godi.

Za perutninarstvo imamo deželo kakor nalašč. Blizu nam je Primorje, Trst, Reka, Opatija, Laška in južni kraji na Grškem, Aleksandrija in dr. Vsi ti kraji rabijo zelo veliko jajc in perutnine. Ker je pri nas ni zadosti, jo morajo od oddaljenih krajev dobivati. Lepe krave ne more vsakdo imeti. Nemogoče je tudi iz oddaljenih hiš ali visokih gora redno nositi mleko v mlekarno, toda dobre kokoši morejo imeti povsod. Saj je puta z vsem zadovoljna. Kakor skušnja kaže, se jajca povsod poberejo in oddajo, če se tudi marsikatero včasih ubije. Že zdaj dobijo gospodinje precej kron za jajca, čeprav možje vedno godrnjajo, da iz tega ni nič. Rečem pa z mirnim srcem, da bi pri nas imeli lahko petkrat več čistega vžitka od perutninarstva, kakor ga imamo zdaj, ko bi prav ravnali.

Kakor povsod, je tudi tukaj treba pаметi in nekaj pazljivosti. Piščeta nikjer in nikoli ne letijo izpod neba, temveč izpod koklje. Kako goji naša gospodinja svojo kurjo čedo? »Kakor pred, tako še zdaj in bo naprej.« Če kaka puta začne kločiti, pobere skrbna hišna mati jajca po gnezdih, dokler jih ni zadosti. Da bi tu kaj prebirala, ji še na misel ne pride. Za stan odkažejo putam kako luknjo pod streho, da jih le lisica ne dobi. Tega sovražnika in pa kakega dihurja, bodisi da hodi po dveh ali po štirih, gospodinje poznajo. Kadar jim puto zadavi ali jajca pokrade, je ogenj v strehi. Za vse drugo, če imajo uši, premalo krme ali še druge napake, se pa nič ne zmenijo.

Včasih še katera zapazi, da ena kokoš boljši nese od druge. Toda splošno se na to jako malo pazi. In vendar je na tem veliko ležeče. Po nekaterih krajih imajo vpeljano natančno nadzorovanje. Vsa jajca natančno zapišejo in stehtajo. Kak razloček se pokaže tu med posameznimi putami. Na Gornjem Avstrijskem je znesla najboljša viandolka v taki opazovalnici v enem letu 230 jajc po 60 g v skupni teži 13,984 kg, najboljša laška jerebičarica pa 184 jajc po 61,8 g v skupni teži 11,371 kg.

Pri nas imamo mnogo kokoši, ki prav pridno nesejo, mnogo pa tudi tacih, ki nesejo na leto komaj 100 jajc. Za slednje je nož in kramarica najboljše zdravilo. In kakšen razloček je pri tem! Če bi imeli pute, ki zneso na leto 230 jajc v skupni teži 13-984 kg in računamo 1 kg skozi celo leto po najnižji ceni 1 K, dasiravno so splošno dražji, dá ena sama kokoš čez leto 13 K 98 vin. dobička. Če ima gospodinja 10 takih kokoši, bo dobila za jajca v enem letu 139 K 84 vin. Če ima pa slabe, ki imajo le 100 jajc na leto po 60 g, je to v enem letu 6 kg, bo dobila od ene pute le 6 K, od 10 60 K, torej pri desetih putah 79 K 84 vin. manj. Če ima dvajset put, bo dobila od prvih 279 K 68 vin, od drugih pa le 120 K čez leto ali 159 K 68 vin. manj. To je pa že denar! Kdo more torej reči: »S putami ni nič.« Res je težko dobiti tako dobre kokoši, toda s pametjo in trudom se dá veliko doseči. Kako se bo treba ravnati, vam pa prihodnjič povem.

(A. Oblak.)

Slovenskim ženam in dekletom!

Odslej boste — žene in dekleta — na tem mestu vselej našle berila in poduka tudi za vas, vsak mesec enkrat bo »Domoljub« tudi vam odmeril stalno mesto ter se bavil z vašimi težnjami in potrebami. Tako se je izpolnila želja, ki jo je gotovo že marsikatera izmed vas na tihem sama gojila in ste v slovenskem časopisju tudi ve dobile lastni dom in zavetišče.

Kako je ta stvar ne samo za vas, temuč nič menj za vse naše ljudstvo pomenljiva in velike vrednosti, bodo šele bodoči časi v popolni luči pokazali. Ni kar tako, če imajo slovenske žene in dekleta lastni list. To je silno važno, ker dokazuje, kako sta zavednost in smisel za napredek prešinila tudi kmečko ženo, ki je dozdej v tihoti snovala in gradila svoji družini srečo ter prihodnost.

Čimbolj spoštujejo narodi žensko, tem večji je njihov napredek, tem svetlejša njihova izomika. Krščanstvo je prvo pokazalo, kako visoko ceni ženo in kako globoko umeva svetost njenega materinskega, gospodinjkega in družabnega poklica. In zato ni čuda, da mi, ki koreninimo v neminljivih načelih krščanske vere, srčno želimo, da bi slovenska žena in slovensko dekle enako kakor moški pripomogli našemu narodu do čim višje umstvene izobrazbe in gmotnega blagostanja.

Da je slovenska žena sposobna za to, nas uči dovolj jasno zgodovina zadnjih desetletij, ko je krščanska organizacija v našem ljudstvu vzbudila toliko moči, kolikor mu jih preje nihče ne bi bil prisodil. Ta napredek je tudi našo ženo, naša dekleta potegnili s seboj. Društvenega skupnega delovanja so se navadile najprej v

svojih Marijinih družbah, kmalu so postale prve, kadar se je šlo v izobraževalnem društvu za prireditev lepih iger, ponekod so osnovale celo posebne dekliške odseke, si pridno izposojujejo knjige in berejo naše časopise. In zadnji čas že žujemo po slovenski domovini, da so nemalokrat dekleta tako zavedna, da mladeniče nagovarjajo in bodrijo, da napravijo lastno društvo, kjer se privadijo poštenemu in marljivemu življenju.

Zato naših žena in mladenk ne smemo pustiti brez lastnega glasila. V prvi vrsti je treba iz naših žena napraviti dobre in izobražene gospodinje, v dekletih pa vzbujati zavest, da nič na svetu zanje ni lepše in pomenljivejše kakor to, da se pripravijo za gospodinjstvo. Ne sme biti žena zgolj sužnja in navadna delavka v hiši, marveč vladarica in kraljica v svojem domu, kronana z uspehom svojih umnih rok. Pa ne samo to, daleč preko vsakdanih potreb sega pogled izobražene gospodinje: ona zna knjige voditi, dohodke in izdatke preračunati, množiti premoženje, otrokom zagotoviti lepšo bodočnost. Iz doma, kjer taka gospodinja vlada, se razliva sreča po celem okolišu, po vsej domovini. Izginilo bo pijanstvo, izginila sirovost, izginila brezumna potratnost.

Če si pa dobra gospodinja, boš sposobna tudi za širše naloge. Treba, da bodo naše žene in dekleta tudi dobre družtenice. Ondi se bodo izobraževale v strokah, v katerih se doma ne morejo. In če bodo tako zelo izomikane, jih bo lahko voliti v odbore izobraževalnih in gospodarskih društev itd. ter bodo na ta način z javnim življenjem našega ljudstva veliko bolj zvezane, za njegov napredek veliko bolj zavzete, kot so bile dozdej.

Na ta način vzgojena žena bo najboljša mati. Njeni otroci, že zgodaj vzgojeni za vse dobro in lepo, bodo pečat materine zavednosti celo življenje imeli vtisnjen v svoji duši in seme njenega umnega življenja bo veliko bolj kakor nauki in knjige pognalo v otroškem srcu. Ker potrebujemo na telesu in duhu zdrave mladine, zato potrebujemo po telesu čilih in po duši krepostnih, za umski in gmotni blagor slovenskega ljudstva vnetih in zanj delujočih žena in deklet! V tem znamenju začenjamo svoje delo v tem novem listu. V njem bomo razpravljali o vsem, kar je našim ženam treba vedeti: o gospodinjstvih in gospodarskih stvareh, o zdravstvu, o vzgoji. Prinašali bomo pa tudi povesti, črtice, pesmi, zglede iz zgodovine itd. V krajših noticah bomo poročali o vseh dogodkih in pojavih, ki se tičejo kmečkega ženstva, in podajali tudi kratke gospodinjstvene, zdravstvene in druge nasvete. Sploh se bomo potrudili, da bomo našim ženam in dekletom podali čim več primerne berila za izobrazbo, zabavo in praktično uporabo.

Ženstvo pa naj nas podpira s pridnim dopisovanjem in naročanjem »Domoljuba«.

Žene in dekleta! Pokažite svojo zavednost, oklenite se svojega lista in dokažite, da ima bistro glavo in za vse dobro vneto srce ne le Slovenec, marveč tudi — Slovenka!

O pomenu in nalogah našega kmečkega ženstva.

Pri nas se doslej od kmečke ženske ni zahtevalo mnogo več, kakor da je znala kruh speči in žganjce skuhati. Seveda je to zelo potrebno, a je le majhen del tega, kar bi morala kmečka ženska razumeti, da bi zares »tri vogle podpirala«, ne le v posamezni hiši kot gospodinja, marveč tudi kot močan steber vsega našega kmečkega stanu. Ako si hoče naš kmečki stan opomoči in napredovati, mora gledati na to, da se bo z moškimi vred tudi ženstvo čim najbolj izobrazilo. Seveda pa ne mislimo tiste izobrazbe, ki se kaže v po mestno prikrojeni obleki, razkuštranih lasih in v nemarnosti do poštenega kmečkega dela; taka »izobrazba« ni drugega kot smešno posnemanje tujih navad, ki se nikakor ne prilegajo kmečkemu stanu. Mi hočemo marveč tisto izobrazbo, ki temelji na globokem verskem prepričanju in se kaže v skozi in skozi poštenem življenju, marljivosti, varčnosti; v veselju do kmečkega dela, pa tudi do čitanja in sodelovanja v izobraževalnih in gospodarskih društvih. Taka izobrazba bo kmečkemu ženstvu odprla oči, da bo spoznalo lepoto in vrednost kmečkega stanu; dekleta potem ne bodo silila v mestno suženjstvo, marveč bodo ostajala doma pri svobodnem in zdravem kmečkem delu. Ženstvo bo z moškimi vred zastavilo vse svoje moči za povzdigo kmetijstva. Potem šele bodo nastopili za naše ljudstvo lepši časi.

Dvignilo se ne bo le gospodarsko blagostanje, marveč tudi splošna izobrazba in splošna pravost naroda. Kajti žena, ki je globoko verna, gospodarsko izveščana in sploh zavedna, bo v složenem delu z možem ustvarila najlepše družinske razmere, v katerih bodo otroci rasli krepki na duhu in telesu ter postali poštene, koristni udje slovenskega naroda, bodisi da ostanejo v kmečkem stanu, ali pa se posvete drugim stanovom.

Velika in važna je torej vaša naloga, žene in dekleta! Izobrazbe, ki vam je v to potrebna, morate iskati v cerkvi, v društvih in v berilu. Naš deželni zbor pa mora skrbeti, da vam bo tudi šola nudila več nego doslej.

Naše kmečko ženstvo se mora z vso silo lotiti dela na gospodarskem polju in spoznati, da nikakor ni dovolj, ako le nekaj malega razume o hišnih opravilih. Saj se tolikokrat zgodi, da mora žena sama gospodariti, bodisi da hodi mož na delo v mesto, v tovarno, bodisi da odide v Ameriko, ali pa da je pijanec, in istotako, če je bolan ali umrje. Tudi sanska dekleta pridejo dostikrat v položaj, da morajo same skrbeti za gospodarstvo ali pa vsaj izdatno pomagati, bodisi na lastnem domu, ali pa v službi. Koliko manj posestev bi v takih slučajih pri nas propadlo, če bi ženstvo samostojno znalo gospodariti in koliko bolj bi prospevalo gospodarstvo sploh, če bi ženstvo krepko in z razumom pomagalo. Zato naj bi očetje, možje, brati in sploh vsak zaveden človek skušal ženstvo pritegniti k gospodarskemu delu in splošni izobrazbi. Ženski člani družine naj

vedo za vsa dela in vse potrebe gospodarstva, pa tudi za vse davčne, zavarovalne, sodne in druge zadeve, da v slučaju potrebe ženska ne bo stala na čelu gospodarstva kakor ladja na morju brez krmila, da je ne bodo vabili in gonili od pisarne do pisarne in ne bo verovala vsem neumnim nasvetom, ki jih dajejo razni »dobri prijatelji«.

V vseh gornjih slučajih pa mora ženska tudi v vzgoji otrok biti zmožna, nadomestovati očeta. Očetu se pri vzgoji prideljuje naloga, da drži otroke v strahu. Ta naloga je jako važna in jako potrebna; seveda pa otrokov strah ne sme biti strah pred očetovo težko roko, marveč mora ta strah temeljiti v spoštovanju do starišev: očeta in matere. Otrok se ne sme toliko bati udarcev, kakor mu mora biti hudo, da bi užalostil ali ujezil stariše. Tak strah je pravi strah, in ga lahko vzdržuje v otrocih — in sicer tudi že odrasčenih — tudi telesno šibka in slabotna mati ter tako nadomestuje očeta. Toda jasno je, da otrok, ki tako dobro opazi vse napake in pomanjkljivosti starišev in jih v svoji otroški pameti tudi brez usmiljenja obsodi, — ne bo imel strahu pred materjo, ako je opazil, kako je sama nedosledna, vihrava, kako nerazumna v vseh stvareh in kako odvisna in potrebna moškega vodstva in moške pomoči — časih žalibog celo ukora.

Tudi z ozirom na vzgojo otrok je torej najno potrebno, da se ženstvo vsestranski izobrazí ter pridobi krepak, samostojen značaj.

Oživilo in okreplilo pa bi se tudi naše društveno in politično življenje, ako bi se ga udeleževale razumne žene, ako bi zlasti omožene ženske složno postopale s svojimi možmi in jih bodrile k delu, namesto da jih odvrtaajo od društev in politike, češ, saj to nič ne nese, še izgubo imaš itd. Seveda pa možje ne smejo uporabljati društev in politike le za pretvezo, pod katero morejo tem lažje odtezati se gospodarskemu delu in družinskemu življenju.

Iz vsega navedenega je razvidno, kako važno je za nas, da se kmečko ženstvo dvigne v izobrazbi. Zato pa kličemo: Kvišku, žene in dekleta!

Pavlinčeva Roza.

Ni ga bilo lepšega dekleta daleč naokoli, kakor je bila Pavlinčeva Roza. Krepke srednje rasti in zdravih lic, kakor mlado črešnjevo drevo v spomladnem cvetju. Prelepe so bile njene rjave oči, iz katerih je sevala čista, a vendar brezskrbna, vesela mladostna duša, polna miline in dobrote. Glas lepo zvoneč, a globok, izražajoč krepko voljo.

Vsikdar zadovoljnega, veselega obraza, je imela Roza vedno za vsakega priazen, topel pogled, ljubko besedo. Sama globoko verna in čistega srca, se vendar ni prezirljivo obračala od bolj lahkomišelnih tovarišic, marveč je bila z njimi ljubezniva ter se je rada z njimi zabavala. Seveda pa je bila ta zabava vedno dostojna in poštena. In ravno s tem svojim obnašanjem je silno dobro vplivala na svoje tovarišice.

Taka je bila Pavlinčeva Roza — najlepši cvet velike podgorske vasi.

Ne mislite pa, da je ta cvetica zrastle v toplih solnčnih gredicah, kjer ni mogla do nje nobena ostrá, mrzla sapa. Nikakor ne; Roza je bila najstarejša hči ubogih kmečkih starišev, ki so se s hudim trudom in neštetiimi mukami šele v poznih letih pririli do boljših gospodarskih razmer. Ves trud in vse muke, pomanjkanje in razne domače neprijetnosti, vse to je svojim starišem pogumno pomagala nositi Roza; s svojim zlatim značajem, svojo pridnostjo in varčnostjo je bila močna opora mnogoštevilne družine, ljubljeneč očetov.

Dasi pridna kakor mravlja, je vendar odtrgala si časa za čitanje ter je redno čitala dobre časopise in knjige. Bila je najvzornejše deklet »Marijine družbe«, in ko so v vasi ustanovili katoliško izobraževalno društvo, je bila Roza med prvimi člani; marljivo je sodelovala pri vseh veselnicah, bodisi v pripravah, bodisi kot pevka ali igralka. Odbor se je smel popolnoma zanesti na to, da bo na najboljši način izvršeno vse, kar se je njej poverilo. Vse to pa je Roza izvrševala s tako naravno skromnostjo, kakor da se svoje osebe niti ne zaveda; nikjer ni stopala v ospredje, vedno je druge postavljala predse.

Toda vsa njena naravna skromnost je ni mogla zakriti očem sveta: bila je preljubka. Zlasti kadar je nastopila na odru v vencu pevk ali igralk je odsevala izmed drugih, kakor lepa vrtnica izmed marjetic... Zato se ni čuditi, da si jo je mnog mladenič želel za nevesto, dasi je bilo znano, da ne bo imela kaj posebne dote. Toda Roza je že bila zaobljubljena: vračala je lubezen ponositega, poštenega mladeniča Ivana, sina nebogatega kmečkega očeta. To je bilo vsem znano, dasi se nista shajala na samem, ali hodila skupno v gostilno, marveč sta občevala priprosto in naravno, kakor dobra tovariša še izza šolskih let. Za zakon sta bila še premlada ter je zlasti Ivana še čakala vojaščina.

Ivan je vedel ceniti srečo, da mu je obljubljeno najlepše, pa tudi najboljšo dekle v fari. Bil je silno ponosen na njo. Ko se je ob nedeljskih večerih glasilo iz cerkve petje Marijinih hčera ter se je izmed vseh razločil lepi, polni Rozin glas, se je rad potrkal na prsi in rekel tovarišem: »To je moja Roza!«

Vsak je moral reči, da bo to enkrat najlepši in najsrečnejši par, in to si je obečal tudi Ivan. A prišlo je drugače. Bil je potrjen v vojake in poklican v mornarico. Težko se je poslovil od doma, a pogum mu je dajala zavest, da ga bo čakala doma najlepša in najboljša nevesta...

Roza se je šele po odhodu Ivanovem prav zavedla, kako velika in močna je ljubezen, ki jo nosi v srcu... Postala je zamišljena, resnejša. Ivanova pisma je sprejemala s težkim pričakovanjem, čitala jih je z nepokojnim srcem in preiščevala vsako njihovo besedo. Pisal je mnogo o svojem vojaškem življenju, šaljivo in samozavestno ter vedno pristavljaj: še toliko in toliko časa, pa bo vojaščina končana! A predno je bila vojaščina končana, je bila končana njegova sreča in on sam.

Cez leto dni so začeli prihajati v vas čudni glasovi o Ivanu... Služilo je z njim vred še več drugih fantov iz Podgorja in od njih so prihajale vesti, da Ivan ne živi več tako, kakor bi moral, da si je s svojim slabim življenjem celo uničil zdravje... Rozi so te govornice kakor goreče ogle padale v dušo; ni sicer vsega verjela, a podoba Ivanova, ki jo je nosila v svoji duši, se je oskrunjena zrušila v razvaline... Ivan ji je še vedno pisal, a ne več tako veselo kot preje ter ji tožil, da si je na ladji neznatno poškodoval nogo, pa da je rana postala boleča in nevarna.

Roza je skrivala svojo bol; nihče je ni videl nikoli jokati, z nikomur ni govorila o tem, niti z lastnimi sestrami. Nihče se je tudi ni upal vprašati po Ivanu; ako pa je le kdo to storil, je kratko odgovorila, da ljudje pač mnogokrat govore, kar ni res, in nato pogovor obrnila na druge stvari. Sama je izvojevala duševni boj, sama se poslovila od mladostnih dni, sama iztrgala iz srca vsako željo in vsako nado na bodočo srečo, sama se odpovedala Ivanu in vsakemu drugemu na veke... Le Bog je videl njene muke, njene boje, in je ni zapustil. Zmagala je nad svojim srcem ter udano sklonila glavo pod trnjevo krono... Postala je tiha in še bolj blaga nego je bila doslej, pravi angel svoji rodbini. Iz njenih oči je izginila vesela mladost, a naselil se je v njih sveti pokoj, udanost in dobrotá.

Ivan ni dobil nikakega pisma več od nje — ni dobrega ni slabega, naj je prosil in rotil kolikor je hotel. Kakor da njegove Roze ni več med živimi... Prosil je in koprnel po črkici iz njene roke, a zaman! Roza je bila močna v svoji duši, ni se dala premagati od svojega srca.

Ivan je izprevidel, da je njegova sreča splavala po vodi; polastila se ga je globoka žalost, udal se je še bolj pičaji in bolezen je obvladala njegovo prej tako krepko in zdravo telo. Poslali so ga domov na dopust ter mu priznali mesečno odškodnino. Bil je komaj podoben prejšnjemu ponositemu fantu, ki je pred dvema leti odhajal v vojake; strn na duši in telesu. Vaščanom se je smilil. Ko ga je Roza prvič zagledala, so jo obšle tolike duševne boli, da se je le z vsem naporom ubranila, da se ni zgrudila. Žalostno smehljajoč se ji je Ivan ponudil roko:

»Ali me spoznaš, Roza?«

V veliki žalosti je tiho zmajala z glavo, potem pa dostavila:

»Bog s teboj, Ivan... Potrpi voljno, saj je življenje za vsakogar solzna dolina...«

Dalje ni mogla ter je hitro odšla. Ivan je gledal za njo in najraje bi bil zajokal na glas... Nato pa se je obrnil in krenil v krčmo, kjer je pil in pel, dokler ni omagal in pri mizi zaspal... Tako je delal vedno, dokler bolezen ni postala tako huda, da so ga morali prepeljati v bolnišnico. Toda tudi tam zanj ni bilo več rešitve, pričakoval je le še smrti, spravljen z Bogom. Ko je čutil, da se mu bliža zadnji trenutek, je vroče prosil, da bi še enkrat smel videti Rozo. Sporočili so ji in ona je v svoji angeljski dobroti takoj nastopila to zadnje križevó pot.

Zadnjikrat so zasijale Ivanu oči, ko jo je zagledal ob postelji.

»Bog ti plačaj, Roza . . .« je tiho spregovoril. »Da je prišlo tako, nisem sam kriv . . . svet . . . vojaščina . . . Morda sem bil preošaben . . . Obžalujem, da je tako daleč prišlo . . . Ne vem, kaj bi rad dal, ko bi«

Roza je hitro spregovorila:

»Le pomiri se, Ivan; Bog ti je odpustil; kar se pa mene tiče, ti povem, da nikogar drugega ne bom nevesta . . . Onstran groba se vidiva . . .«

Hvaležno jo je pogledal, potem pa zaprl oči; na ustnice mu je priplaval spokojen smev in tiho je izgovarjal molitve, dokler mu zadnja beseda ni zamrla na ustnicah . . .

Še bolj tiha in še bolj dobra se je Roza povrnila domov . . . Kakor dobri duh obkroža svoje domače, streže starišem, bratom in sestram in neguje njihove otroke. Vsem hoče olajšati življenje, vse neprijetnosti nalaga sebi. Sčasoma je celo žalost izginila iz njenih oči — smehlja se zopet kakor prejšnje dni, a ne razposajeno, marveč tiho in udano . . . V izobraževalnem društvu in Marijini družbi še vedno deluje, a ne poje in ne igra, samo drugim streže in pomaga. Res, pravi angelj v človeški postavi . . .

Ko je pred kratkim prišel glas v Podgorje, da se priredi v mestu poseben tečaj za tista dekleta, ki bi se hotela posvetiti postrežbi bolnikov, je bila Roza med prvimi, ki so se ponudile. Z veliko vnemo in pridnostjo se je udeleževala tega poduka, in danes je vsa srečna, da more pomagati tistim, ki so pomoči in tolažbe najbolj potrebni, ubogim bolnikom. Res, pravi angelj . . .

Za kuhinjo.

Dobro kurjo juho se napravi tako-le: Debelo staro kokoš se razreže na štiri dele, a glavo se odreže proč, ker napravi mastno juho; poleg tega se dene v lonec tudi primerno govejega mesa, potem korenino peteršilja, zelene, pora, eno drobno čebulo, pol korenja, štorček od zelja, ohrovtja ali korfijola in če imaš eno zrelo paradižnico, oziroma žlico paradižnične konzerve. Vse to zalij z mrzlo vodo, osoli in pusti počasi vreti dve do tri ure. Pen ne pobiraj z juhe; ko je juha kuhana, poberi mast z nje, precedi skozi cedilce in zakuhaj na njej, kar ti je drago, ali jo porabi čisto. Na ta način je pripraviti tudi govejo juho. Pomni pa je, da se za bolniške juhe ne prideva nikake zelenjave ali korenin, marveč se pristavi samo meso in kosti.

Ako se potica, kočač, šartelj ali drugo pecivo noče lepo odločiti od posode, v kateri se je peklo, naj se posodo za nekaj minut postavi na mrzlo, mokro cunjjo. Nato bo šlo pecivo gladko iz oblike.

Da krofi lepo okrogli ostanejo, pomaze naj se jih tik pred polaganjem v vročo mast z mrzlo vodo. To pa se mora prav ročno in hitro izvršiti, da ne padejo skupaj.

Da čebula ne začne rasti, naj se jo za nekoliko časa obesi na dim.

Za zdravje.

Dekletom — šiviljam in čipkaricam bodi priporočeno, da pri svojem marljivem delu ne pozabijo na to, da se mora vsak človek redno na prostem gibati, ako hoče zdrav ostati. Zato naj si vsak dan odtrgajo toliko časa, da pomagajo tudi kaj v gospodinjstvu in gospodarstvu ter si na svežem zraku okrepe in zravnaajo telo, ki je sicer ves dan skrčeno. Dekleta, skrbite zato, da vam bo zdrava, čista duša bivala v zdravem telesu!

Proti opeklinam je jajčni beljak najboljšo sredstvo. Z enakim uspehom se rabi tudi, če se kdo vreže. V obeh slučajih je treba rano s snažno mlačno ali tudi mrzlo vodo, kateri se lahko pridene nekoliko kapljic lizola, dobro izmiti, da se odstrani vsaka nesnaga. Potem se rano dobro prevleče s surovim beljakom in nato s čisto obvezo obveže.

Zračite stanovanja! Marsikje na deželi se vidi po zimi zunaj na oknih nasuto žaganje, češ, da se zabrani prihajanje mraza v sobo. Seveda je po zimi vsak rad na toplem in je pihanje mrzlega zraka skozi špranje v oknu tudi zdravju škodljivo. Kljub temu pa mora biti vsako stanovanje vsak dan dobro prevetreno, zlasti pa po zimi na kmetih, ko se vsa družina nahaja v sobi in se tu opravljajo dela, ki se v gorkem času opravljajo na prostem. Vsaj eno okno se mora vsak dan vsaj za nekaj minut odpreti in obenem tudi vrata, da se stanovanje dobro prevetri. To pa zlasti tudi tedaj, če je bolnik v hiši, katerega naj se med tem proti prepihu dobro zavaruje.

Zamrzle ude je treba najpreje v nezakurjenem prostoru drgniti s snegom in potem vtakniti v mrzlo vodo. Šele potem, ko so se udje že nekoliko otalili, naj se začne s pokladanjem v vinu, žganju ali v raztančenem kisu namočenih platnenih krp na premrzla mesta. Potem se sme poskodovanca šele spraviti v gorko sobo ter mu dati kaj gorkega piti, n. pr. kavo ali čaj. Na ta način se zmrzlina najbolje ozdravi.

Drobtine.

Krompir, korenje in druge gomolje se pred gnitjem ohrani s tem, da se jih potrese z apnenim prahom, ki vleče nase mokroto, obenem pa uničuje različne škodljive glivice, ki povzročajo gnitje, plesnobo itd. Okusa gomoljev apno ne vokvari.

Da petrolejka prav svitlo gori, naj se dene v kroglo, kamor se naliva petrolej, nekoliko soli, ki potegne nase vlago, ki se nahaja v petroleju. Prva stvar pa je, da je petrolejka vsak dan čisto osnažena.

Miši se preženo iz stanovanja, shramb in drugih prostorov, ako se v vse mišje luknje položi v karbolni kislini na-

močene cunjice in se povrh lučnje zamaši še s papirjem ali drugo tako stvarjo. To naj se nekaj dni ponavlja, potem naj se pa luknje zamašijo s cementom ali gipsom. Zoprni duh po karbolni kislini bo miši za dolgo časa pregnal.

Za kratek čas.

Otroci in norci povedo resnico. »Tinček, daj teti roko v slovo! No, kako boš pa rekel, ker teta odhaja?« — Tinček: »Hvala Bogu, da gre!«

* * *

Janezek je bil prvič v šoli pri krščanskem nauku. Ko pride domov, ga vprašajo mati: »Janezek, ali so te gospod župnik vprašali, kdo je ustvaril prva človeka?« — »Ne,« se odreže Janezek, »to že sami vedo.«

* * *

Učitelj: »Ti imaš šestnajst žešenj. Najprej jih poješ devet, pozneje še sedem; kaj ti ostane?« — Učenec: »Peške.«

* * *

Otrok pripoveduje jokaje materi: »Včeraj sem padel, pa sem se tako hudo pobil.« — Mati: »No! Zakaj pa danes jočeš?« — Otrok: »Včeraj vas ni bilo doma.«

* * *

K Martinku je prišel gosposki tujec v gostilno in pil pol litra vina. »Ti mala,« pravi, »prinesi mi malo vode.«

Micka: »Saj so jo že mati notri nalili.«
Mati: »O ti nesrečni otrok!«

* * *

»Tinče,« opominja teta dečka, ki je hlastno hitel jesti, ko sta bila na obisku. »nehaj vendar, to ni lepo, da toliko ješ. Saj si vendar že sit.« — »Ah, teta, sit nisem, ampak žejen,« odgovori Tinče.

* * *

»Kako si upaš reči teti, da je neumna? Precej pojdi in ji reci, da ti je žal.« — Francek: »Teta, žal mi je, da ste neumni.«

* * *

Učiteljica: »Ali mi veš, Pavelček, povedati, kako lastnost ima voda?« — Pavel: »Voda postane, kadar se umijem, črna.«

* * *

Premeteni Jožek. Učitelj: »Tako, otroci, zdaj bodete računali, pa ne na prste! Koliko je 3 in 4?« — Jožek (gleda pod klop) čez nekoliko časa: »7.« — Učitelj: »Prav! . . . 4 in 6?« — Jožek (zopet gleda pod klop): »10.« — Učitelj: »Čakaj, ti paglavec, boš mi ti na prste računaj?« (Dene mu roki na hrbet.) »Zdaj povej! 5 in 3?« — Jožek (ko je dalj časa gledal pod klop): »8!« — Učitelj: Učitelj: »Da, kako si pa to uganil?« — Jožek: »S prstov na nogah, gospod učitelj!«

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje.

Denarni promet do 31. okt. 1908
čez 54 milijon. kron.

Lastna glavna K 354.645-15.

Stanje vlog 31. oktobra 1908
čez 15 milijon. kron.

Sedaj: **Miklošičeva cesta št. 8, pritličje**

**v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
prej na Kongresnem trgu št. 2, I.**

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kakega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih 4 krone 50 vin., na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaaganje po pošti so poštne hranilne položnice na razpolago. — Sprejema tudi vloge od svojih zadruženikov na tekoči račun, ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vrednostnih papirjev. Menjice se najkulantneje eskomptirajo.

V Ljubljani, dne 31. oktobra 1908.

2633 26

Dr. Ivan Šušteršič,
predsednik

Josip Šiška, stolni kanonik
podpredsednik.

Odborniki

Anton Belec, posestnik, podjetnik, imejitelj zlatega zasluženega križca in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano. — **Fran Povše,** vodja, graščak, državni in deželni poslanec, vitez reda železne krone III. vrste, lastnik zlatega zasluženega križca s krono in papeževega častnega križca „Pro Ecclesia et Pontifice“. — **Anton Kobi,** posestnik in trgovec, Breg p. B. — **Karol Kauschegg,** veleposestnik v Ljubljani. — **Matija Kolar,** stolni dekan v Ljubljani. — **Ivan Kregar,** svetnik trgovske in obrtne zbornice v Ljubljani. — **Fran Leskovic,** hišni posestnik in blagajnik Ljudske posojilnice. — **Ivan Poljak ml.,** tovarnar. — **Karol Poljak,** tovarnar in posestnik v Ljubljani. — **Gregor Šibar,** župnik na Rudniku.